This document is an historical remnant. It belongs to the collection Skeptron Web Archive (included in Donald Broady's archive) that mirrors parts of the public Skeptron web site as it appeared on 31 December 2019, containing material from the research group Sociology of Education and Culture (SEC) and the research programme Digital Literature (DL). The contents and file names are unchanged while character and layout encoding of older pages has been updated for technical reasons. Most links are dead. A number of documents of negligible historical interest as well as the collaborators' personal pages are omitted.

The site's internet address was since Summer 1993 www.nada.kth.se/~broady/
and since 2006 www.skeptron.uu.se/broady/sec/.

PM 2009-05-15
Rev. 2009-05-24
D. Broady

# Förslag till utformning av den utbildningsvetenskapliga kärnan i Uppsala universitets lärarutbildning

## Innehåll

Uppdraget 1
Den utbildningsvetenskapliga kärnan, enligt förslaget från Utredningen om en ny lärarutbildning 2
Förutsättningar för den utbildningsvetenskapliga kärnans utformning vid Uppsala universitet 3
Den utbildningsvetenskapliga kärnans förankring i universitetets forskningsmiljöer och discipliner, ämnen och huvudområden 4
Förankring i discipliner, forskningsmiljöer och forskningstraditioner 4
Förankring i ämnen 5
Förankring i huvudområden 6
Relevanskriterier 6
Medverkan från universitetets institutioner 7
En skiss över en tänkbar kursstruktur 9

## Uppdraget

Det som här redovisas är ett uppdrag från den s.k. uppföljningsgruppen som tillsattes av Utbildningsvetenskapliga fakultetsnämnden 12 juni 2008. Uppföljningsgruppens uppgift är att följa upp Högskoleverkets kvalitetsgranskning[1] av lärarprogrammet och att lämna förslag till den förnyelse av lärarutbildningen vid Uppsala universitet som motiveras av bland annat förslagen från Utredningen om en ny lärarutbildning[2].

Uppföljningsgruppen beslöt vid sitt sammanträde 15 januari 2009 att uppdra åt Donald Broady och Kollegiet för utbildningsvetenskaplig forskning att utarbeta ett förslag till ”den utbildningsvetenskapliga kärnans innehåll och organisation”. En första version av uppdragsbeskrivningen sändes till Donald Broady 15 januari 2009. I mars 2009 beslöt Utbildningsvetenskapliga fakultetsnämnden att även Ann-Carita Evaldsson och Leif Östman skulle engageras i uppdraget. Eftersom Ann-Carita Evaldsson förvarnat om att hon har ont om tid och kommer att vara utomlands under delar av vårterminen 2009 utsågs i slutet av mars månad även Ulf P. Lundgren att medverka.

Uppdraget ska redovisas senast dag som ovan, det vill säga 15 maj 2009. Att det varit så bråttom har tre skäl. För det första, och viktigast, kan arbetet med att planera andra delar av lärarutbildningen inte komma igång på allvar förrän planeringen av den utbildningsvetenskapliga kärnan kommit tillräckligt långt. För det andra kommer när den nya lärarutbildningen startar sannolikt den första terminen att inrymma 22,5 hp kärnkurser, vilka tillsammans med verksamhetsförlagd utbildning fyller

[1] Högskoleverket, Rapport 2008:8R.
[2] *En hållbar lärarutbildning*, SOU 2008:119.

hela terminen. För det tredje är det viktigt att kunna ge kurser inom den utbildningsvetenskapliga kärnan redan hösten 2010 för att på så sätt erbjuda studenter att påbörja den nya lärarutbildningen tidigare i Uppsala än vid andra lärosäten.

Vi har inte hunnit med allt som efterfrågas i uppdragsbeskrivningen. Det följande är inget fullt utarbetat förslag utan bara ett underlag för uppföljningsgruppens och fakultetsnämndens fortsatta arbete. Inte heller har synpunkterna från dem som fått uppdraget arbetats ihop till ett gemensamt förslag. Denna pm är författad av Donald Broady medan synpunkterna från Ann-Carita Evaldsson, Ulf P. Lundgren och Leif Östman lämnas in separat.

Medverkan från Kollegiet för utbildningsvetenskaplig forskning har hittills inskränkt sig till att uppdraget och uppdragsbeskrivningen diskuterades vid kollegiets vetenskapliga råds sammanträde 18 mars 2009.[3] Nu när det föreligger mer underlag att ta ställning till kommer synpunkter från rådets ledamöter att samlas in och överlämnas till uppföljningsgruppen senast 30 september 2009.

## Den utbildningsvetenskapliga kärnan, enligt förslaget från Utredningen om en ny lärarutbildning

Utredningen om en ny lärarutbildning föreslog i sitt slutbetänkande, presenterat 3 december 2008, att den för olika lärarutbildningar gemensamma delen, som i dag kallas det allmänna utbildningsområdet, ska benämnas ”den utbildningsvetenskapliga kärnan” och omfatta 60 högskolepoäng. Vidare sägs att denna kärna kan (lägg märke till att det står ”kan”, inte ”skall”) organiseras i åtta moment som vardera ger 7,5 högskolepoäng:

I. Utbildningens historia, organisation och villkor, demokratins grunder
II. Läroplansteori och allmändidaktik
III. Vetenskapsteori, forskningsmetodik och statistik
IV. Utveckling och lärande
V. Specialpedagogik
VI. Sociala relationer, konflikthantering och ledarskap
VII. Bedömning och betygsättning
VIII. Utvärdering och utvecklingsarbete[4]

Bland utredningens övriga förslag kan här särskilt nämnas att all lärarutbildning oavsett inriktning bör genomsyras av fyra perspektiv:

- ett vetenskapligt och kritiskt förhållningssätt
- ett historiskt perspektiv
- ett internationellt perspektiv
- informations- och kommunikationsteknik (IT) som utbildningsresurs[5]

Utredningen betonade att de svagheter måste åtgärdas som uppmärksammats i Högskoleverkets utvärderingar av landet lärarutbildningar och i andra sammanhang.[6] Vad gäller utformningen av den framtida utbildningsvetenskapliga kärnan bör särskilt noteras att den hittillsvarande lärarutbildningen kritiserats för bristfällig vetenskaplig förankring, att vissa inslag[7] har otillräckligt utrymme, att studenterna har för stor valfrihet i att forma sin utbildning, att undervisnings- och examinationsformerna liksom litteraturen har för låg akademisk nivå, och generellt att kraven på studenterna är för lågt ställda.

[3] Ledamöterna finns förtecknade på http://www.skeptron.uu.se/uvuu/radet.htm.
[4] *En hållbar lärarutbildning*, SOU 2008:119, s. 318f.
[5] A.a., s. 55, 92ff.
[6] A.a., s. 121-130.
[7] För kärnans vidkommande torde det viktigaste påbudet vara att mer utrymme ska ägnas åt prov, kunskapsbedömning och betygsättning. Andra anmärkningar om undervisningsinslag som ska ges mer utrymme (det gäller främst ämnesdidaktik, särskilt i matematik, samt läsning och skrivning i yngre åldrar) berör olika inriktningar snarare än kärnan.

# Förutsättningar för den utbildningsvetenskapliga kärnans utformning vid Uppsala universitet

Det förslag som här presenteras bygger på följande förutsättningar. Viktigast är att ta vara på de särskilda möjligheter som erbjuds i Uppsala.

(1) **Lärarutbildningen vid Uppsala universitet bör utmärka sig genom utnyttja detta universitets egenart och särskilda styrka, nämligen de framstående och livaktiga forskningsmiljöerna och den unika mångsidigheten i fråga om forsknings- och undervisningsområden**. I Uppsala finns förutsättningar för att erbjuda lärarstudenterna en unik utbildning. Inte minst med tanke på den profilering av landets lärarutbildningar som av allt att döma förestår, vore det oklokt att i Uppsala erbjuda en lärarutbildning med ett innehåll som kunde ha förekommit vid vilken som helst av landets högskolor.

(2) **Lärarstudenterna skall få kontakt med relevanta discipliner**. Vid Uppsala universitet är det rimligt att den utbildningsvetenskapliga kärnans kunskapsområden i huvudsak identifieras med discipliner. Discipliner ska inte uppfattas som definierade av institutionstillhörighet eller examensämnesbenämningar eller andra administrativa och organisatoriska arrangemang. Med discipliner avses här forsknings- eller kunskapstraditioner som brukar vara utspridda på ett flertal ämnen och institutioner. Exempel på discipliner som studenterna bör få möta inom ramen för den utbildningsvetenskapliga kärnan är didaktiska, psykologiska, politologiska, historievetenskapliga och så vidare. Varmed också sagt att lärarstudenterna bör tillägna sig kunskaper jämförbara med vad de grundnivåstudenter får i sig som ägnar sig åt samma discipliner på annat håll på universitet.

(3) **Den utbildningsvetenskapliga kärnan skall präglas av en tydlig progression inom dessa discipliner − alternativt fungera som grund för progression vid fortsatta studier**. Poängen med progression är att kunskaperna blir påbyggbara. Det lärarstudenterna lär sig bör vara igenkännligt inom ramen för de kategoriseringar (discipliner, specialiteter, ämnen) som används vid universitetet och inom de vetenskapliga fälten, och dessutom påbyggnadsbart, först och främst reellt påbyggbart (dvs. vetande som utökas och fördjupas, inte bara adderas) men där så är möjligt även formellt (dvs poänggivande).

(4) **En breddad rekrytering krävs**, i annan mening än den gängse − nämligen genom att fler ambitiösa och motiverade sökande lockas till lärarutbildningen just i Uppsala. En sådan förändrad rekrytering torde vara den allra viktigaste förutsättningen för en framgångsrik nydaning av universitetets lärarutbildning. Orden ambitiös och motiverad ska inte misstolkas. Det handlar inte om att attrahera enbart skolljus och kulturellt bemedlade familjers avkomma. Lärarutbildningen i Uppsala borde kunna dra till sig hängivna själar som vill göra gott, och som önskar sig krävande och utvecklande studier som lär dem sådant de inte visste förut och ger dem en god grund (”anställningsbarhet”, som det heter) för många slag av yrkesbanor både i och utanför skolväsendet.

(5) **Tills vidare sker planeringen utifrån förutsättningen att förändringar kommer att kunna genomföras ungefärligen i linje med förslagen i betänkandet från Utredningen om en ny lärarutbildning**. Samtidigt som det bör hållas i minnet att denna utredning − och det gällde i än mycket högre grad 2001 års reform som gav oss dagens lärarutbildning − inte primärt syftar till att lösa lärarutbildningens problem vid ett stort, forskningsintensivt och disciplinbaserat universitet som det i Uppsala, där det existerar möjligheter som saknas vid flertalet av de tjugosex lärosäten där lärarutbildning för närvarande ges.

# Den utbildningsvetenskapliga kärnans förankring i universitetets forskningsmiljöer och discipliner, ämnen och huvudområden

För att ta tillvara Uppsala universitets särskilda förutsättningar, nämligen den unika bredden i fråga om ämnesområden och den välutvecklade forskningen, är det väsentligt att identifiera och förstärka lärarutbildningens förankring i universitetets olika forskningsmiljöer, discipliner och ämnen.

Vid de flesta lärosäten har man inte annat val än att börja med att fråga vad som behövs i en lärarutbildning, för att därefter försöka hitta de personella och andra resurser som krävs. I Uppsala finns möjligheten till en omvänd tågordning: att först ställa frågan vilka uppodlade kunskapsområden i Uppsala som skulle kunna bidra till bästa tänkbara lärarutbildning, och i nästa steg undersöka hur dessa potentialer bäst kan utnyttjas för att skapa en lärarutbildning som svarar mot studenternas behov, arbetslivets krav och den förväntade styrningen från statsmakten. Dessa två steg illustreras av kolumner respektive rader i tabellen på sista sidan i denna pm. Kolumnerna representerar kunskapsområden eller discipliner. Tabellens rader illustrerar hur de olika moment och perspektiv som enligt förslagen i SOU 2008:109 bör finnas med i den framtida lärarutbildningens utbildningsvetenskapliga kärna kan tänkas ingå i kurserna.

## I. Förankring i discipliner, forskningsmiljöer och forskningstraditioner

Med tanke på Uppsala universitets särskilda förutsättningar bör den utbildningsvetenskapliga kärnan sätta studenterna i kontakt med discipliner som är centrala för förståelsen av utbildning, bildning, undervisning och lärande. Med discipliner avses som nämnts forskningstraditioner eller kunskapstraditioner, vilka som bekant inte hejdas av administrativa gränser mellan institutioner eller mellan tjänste- och examensbenämningar. Tag exemplet att ADHD-barn diskuteras i någon kärnkurs inom lärarutbildningen. Då bör studenterna märka att det i Uppsala finns discipliner där man har specialister på sådant och gärna få möta gästföreläsare från Institutionen för neurovetenskap, Institutionen för pedagogik eller Institutionen för psykologi. Somliga studenter kan läsa någon rapport från dessa institutioner, några kan tidigt i sin lärarutbildning börja förbereda sig för att genomföra ett examensarbete inom området och ta kontakt med en potentiell handledare, vissa kan eventuellt om behov uppstår i framtiden ges möjlighet att tillgodoräkna sig några högskolepoäng i psykologi eller annat relevant ämne. Och på samma vis i fråga om andra discipliner: när något som har med retorik eller livsåskådningar att göra berörs i en kärnkurs bör studenterna märka, och lärarna veta om, att universitetet tillhör de lärosäten i Sverige och i världen där retorikforskningen och livsåskådningsforskningen är mest utvecklad.

Vid Uppsala universitet bör den utbildningsvetenskapliga kärnan kunna fungera som en förstuga till olika discipliner. Att många lärarstudenter inte kommer längre än så hindrar inte att alla ska släppas in i förstugan. (Denna pm handlar mest om det som är Uppsala universitets särskilda tillgångar, forskningsmiljöerna, men det bör tilläggas att också kunskapstraditioner som inte är vetenskapliga, såsom undervisningskonsten, har hemortsrätt inom lärarutbildningen. I skissen till kursutbud i slutet av denna pm är en enda kurs ”Framställningskonst” i sin helhet av den karaktären, men dylika inslag bör kunna ingå även i andra sammanhang.)

Basen i universitetets forskningsmiljöer är oundgänglig för att Uppsala universitets särskilda styrka ska kunna utnyttjas i lärarutbildningen. Därvid krävs att man inom lärarprogrammet motstår frestelsen att resa anspråk på att bland lärarutbildarna ha egna specialister i fråga om alla de kunskapsområden som lärarstudenterna ska ges tillgång till. Man bör också sluta att mäta den vetenskapliga nivån med andelen disputerade lärare som mått (en mätmetod som Högskoleverket olyckligtvis uppmuntrar). Viktigare än att en lärare har en akademisk avhandling bland sina gamla specimen är att hon eller han är forskningsaktiv (vilket som bekant doktorander kan vara redan innan examen) med förmåga att erbjuda − eller förmedla − kontakt med aktuell forskning och levande forskningsmiljöer.

Forskningsbaseringen är även en förutsättning för att det ska lyckas att ”bredda” rekryteringen. Överallt i riket har lärarstudenternas tillgångar minskat dramatiskt under senare år, hur man än räknar:

gymnasiebetyg, poäng på högskoleprovet eller socialt ursprung.[8] Så även i Uppsala. Att den utvecklingen måste brytas är uppenbart. Hur det låter sig göras beror av varje lärosätes förutsättningar. På andra håll i landet vill man kanske fortsätta på den inslagna vägen som anvisades av 2001 års reform, det vill säga erbjuda en utbildning som är direkt professionsinriktad genom att från första stund fokusera den blivande skollärarens eller förskollärarens arbetsuppgifter i klassrummet eller med barngruppen. Den vägen kan möjligen vara fortsatt framkomlig för vissa högskolor, även om de framöver riskerar problem med att erhålla examinationsrätt. I Uppsala finns förutsättningar för att skapa en profilering av en art som inte funnits förut inom svensk lärarutbildning, en profilering som inte bara ger goda chanser till examinationsrätt utan som framför allt lockar ungdomar runtom i landet vilka kanske förut inte funderat på lärarbanan men upptäcker att just i Uppsala erbjuds en alldeles särskild sorts lärarutbildning, akademiskt kvalificerad och intellektuellt givande som förbereder för ett brett register av framtida livsbanor och yrkesbanor.

## II. Förankring i ämnen

Idealt borde en lärarstudent veta att inom den utbildningsvetenskapliga kärnan kommer jag att få exempelvis en dos Didaktik motsvarande 30 hp, Psykologi motsvarade 7,5 hp, Statistik motsvarade 7,5 hp, och så vidare. Lika tydligt utsagt som att utbildningen till civilingenjör inrymmer ett viss mått av huvudområdena Matematik, Fysik etc, och till läkare ett visst mått av Biomedicin, Logopedi, Farmaceutisk kemi etc.

Det är inte självklart hur man ska åstadkomma denna förankring i olika ämnen. Om det som i tankeexperimentet ovan låter sig göras att knyta kurser i deras helhet, motsvarande multipler av 7,5 hp, till relevanta huvudområden är en del av de administrativa svårigheterna övervunna, men den lösningen står långt ifrån alltid till buds (om huvudområden se vidare nedan). I de flesta fall kommer rutiner för formellt tillgodoräknande att kunna etableras först efter det att åtskilliga knepiga frågor retts ut i överläggningar med ansvariga vid olika institutioner.[9]

Sedan några år har Kollegiet för utbildningsvetenskap vid Uppsala universitet arbetat med att inventera de möjligheter som finns för lärarstudenter att utnyttja sin lärarutbildning när de söker sig vidare till fortsatt utbildning i olika ämnen. Resultatet har blivit en ”studiehandbok” vars senaste version är tillgänglig på www.skeptron.uu.se/uvuu/bli-doktorand.htm. Som en service till lärarstudenter och utexaminerade skollärare finns här upplysningar och praktiska tips om hur man kan använda inslag i sin lärarutbildning som bas (både som bas för tillgodoräknande och som faktisk kunskapsbas) för fortsatta studier i något av ämnena Datavetenskap, Didaktik, Företagsekonomi, Historia, Pedagogik, Sociologi, Svenska och Utbildningssociologi.

Trots att således bara ett drygt halvdussin ämnen behandlas var det arbetskrävande och besvärligt att få fram denna studiehandbok. Många kontakter med företrädare för olika ämnen blev resultatlösa. En uppenbar svårighet är att upplysningarna med nödvändighet blir tidsbundna och snabbt inaktuella. Det avgörande hindret för att få fram detta slag av sammanställning är dock en annan: man kan inte begära att företrädare för olika ämnen ska ta ställning till ett innehåll i lärarutbildningarna som i kursplaner och i undervisningens genomförande inte alls anges i form av x hp i psykologi, y hp i statskunskap etc utan enligt principer av helt annan art − principer som till och med den som är någorlunda bekant med lärarutbildningen brukar ha svårt att genomskåda. För, låt säga, en företrädare för psykologi eller biologi är det en näst intill omöjlig uppgift att avgöra om innehållet i en kurs rubricerad ”Samverkan för lärande och utveckling” eller ”Humanbiologi” till någon del motsvarar inslag i en baskurs i psykologi respektive biologi. Rubrikerna antyder något slags förbindelse med universitetsämnena psykologi eller biologi, men kursplanernas formuleringar gör saken mindre tydlig. De existerande litteraturlistorna är till mindre ledning än man skulle kunna tro: även om där kan förekomma någon litteratur som liknar psykologi- eller biologistudenternas pensum finns uppenbara skillnader i hur studenterna förväntas tillgodogöra sig den. Inom de flesta ämnesområden tjänar

[8] Se Mikael Börjesson m.fl., ”Rekrytering till lärarprogrammet i Uppsala. Lägesbeskrivning, satsningar och strategier”, bilaga i a.a., s. 88-102.

[9] Jfr Donald Broady och Lars Burman, ”Förankring av lärarutbildningens kunskapsområden i universitetets ämnen, huvudområden och forskningstraditioner ”, bilaga i *En hållbar lärarutbildning vid Uppsala universitet. Delrapport från Uppföljningsgruppen*, 16 mars 2009, s. 71-73.

baskurser som en grund avsedd att byggas på med mer vetande inom samma ämnesområde, och fortsättningskurser som grund för studier på avancerad nivå vilka i sin tur kan leda vidare till forskarutbildning. Inom lärarutbildningen sådan den hittills varit utformad tycks mycken litteratur i första hand tjäna som ett slags katalysator för studenternas reflexioner. Med åtföljande risk för att studenter läser litteraturen inte för att ta reda på vad som står i den utan för att vädra egna åsikter.

Dessa nedslående erfarenheter visar hur svårt det är att slå fast i vilken utsträckning olika ämnen som kan anses ingå i existerande kurser inom lärarutbildningens allmänna utbildningsområde. Däremot är det värdefullt att lärarprogrammets studenter vet − och att lärarna som planerar och genomför kurserna tar hänsyn till − att stora delar av kärnans kursinnehåll ska motsvara somligt av det som studenter på grundnivå i dessa ämnen tillägnar sig. Allt för att förebygga att lärarstudenter behandlas som en egen sort avskuren från den relevanta forskningen och de kunskapsområden som odlas vid universitetet i övrigt.

## III. Förankring i huvudområden

Med huvudområde avses ungefärligen vad som tidigare benämndes huvudämne, det vill säga det område inom en examen där fördjupning ska ske och examensarbetet (uppsatsen) genomföras.

Att knyta enskilda kärnkurser till huvudområden är ett administrativt lätthanterligt sätt att bestämma deras relation till universitetsämnen. I tabellen nedan visar ett par av raderna sådana eventuellt tänkbara kopplingar till huvudområden.

Ur studentens synvinkel vore det en fördel att på förhand veta att exempelvis en kärnkurs i utbildningshistoria räknas till huvudområdet historia (förutom till de självklara huvudområdena Utbildningsvetenskap, Pedagogik osv). Sådana arrangemang bör eftersträvas, inte bara med tanke på studenternas möjligheter att komponera generella examina utan även för att förtydliga knytningen till universitetets discipliner och ämnen. Men det är i de flesta fall lättare sagt än gjort. Åtskilliga av de i tabellen nämnda huvudområdena kan nog inte komma i fråga, beroende antingen på att kärnan i dess helhet inte kan anses inrymma så mycket som 7,5 hp eller på att stoffet är utspritt på flera av kärnans kurser. Saken kompliceras ytterligare av att det självfallet så småningom tillkommer ändringar av vilka huvudområden som inrättats vid Uppsala universitet.

Ändå bör möjligheterna inte lämnas oprövade. I de fall där det är görligt att föreskriva att en kärnkurs i dess helhet ska kunna tillgodoräknas inom ett visst huvudområde bör detta självfallet anges redan i kursplanen. Allt beror på hur överläggningar med företrädare för berörda discipliner och ämnen avlöper, och hur mycket kärnkurserna kan anpassas så att de täcker ämnesinnehåll som är gångbart vid olika institutioner och fakulteter.

## IV. Relevanskriterier

På samma sätt som man inom sektorsanknuten forskning brukar skilja mellan vetenskaplig kvalitet och relevans och kräva att båda aspekterna skall tillgodoses, måste självfallet det som ovan sagts om kopplingen till forskningsmiljöer, discipliner och ämnen kompletteras med överväganden om hur lärarutbildningen bäst kan kunna svara mot studenternas behov, arbetslivets krav och den förväntade styrningen från statsmakten.

Vid många lärosäten kommer förmodligen planeringen av den nya lärarutbildningen att starta i överväganden av det sist nämnda slaget, det vill säga kraven på relevans. Vid Uppsala universitet finns möjligheten att gå från andra hållet, det vill säga utgå från forskningsmiljöerna och disciplinerna för att i nästa steg undersöka hur de potentialer som där finns bäst kan utnyttjas i en lärarutbildning som är relevant med tanke på vad studenterna behöver och vad arbetslivet och staten kräver.

## Medverkan från universitetets institutioner

I linje med den s.k. Uppsalamodellen bör särarten hos lärarutbildningens utbildningsvetenskapliga kärna ha sin bas i de aktiva forskningsmiljöer runtom vid universitetet där man ägnar sig åt olika aspekter av utbildning, bildning, undervisning och lärande.[10] De inventeringar av sådan utbildningsvetenskapligt relevant forskning som sedan 2003 genomförts inom Kollegiet för utbildningsvetenskaplig forskning kan tjäna till ledning.[11] Till denna kan läggas utvärderingen KoF-07 av all forskning vid Uppsala.

En första fråga är vilka institutioner som skall tilldelas ansvar för att anordna kurserna. Vid ett sammanträde 19 mars 2009 med den operativa grupp som tillsatts av uppföljningsgruppen meddelade dekanen att ansvaret för de kurser som ingår i den utbildningsvetenskapliga kärnan bör fördelas mellan de tre institutioner som ingår i Pedagogikumorganisationen, det vill säga Institutionen för didaktik (DID), Institutionen för pedagogik (PED) och Institutionen för utbildning, kultur och medier (EDU). Med tanke på att didaktiken med nödvändighet kommer att ges avsevärt utrymme inom de delar av lärarutbildningen som ligger utanför kärnan, kan fördelningen förslagsvis innebära att DID anordnar två kurser och PED och EDU tre vardera.

Det är inte meningen att institutionen som ges uppdraget att anordna en viss kurs ska monopolisera dess innehåll. I enlighet med Uppsalamodellen ska företrädare för fler institutioner engageras i planeringen och genomförandet. Av den nämnda pågående inventeringen av forskningsmiljöer vid universitetet framgår att det föreligger särskilt goda förutsättningar för medverkan från de institutioner som figurerar i följande lista, för överblickens skull fördelade på de åtta kurser som skisseras i tabellen i slutet av denna pm.

| | |
|---|---|
| Kurs 1. Didaktik och lärande (ansv. DID) | Didaktikforskning vid olika institutioner, särskilt vid<br>Avdelningen för fysikens didaktik vid Institutionen för fysik och materialvetenskap, Institutionen för informationsteknologi, Institutionen för lingvistik och filologi, Institutionen för nordiska språk, Institutionen för psykologi och Matematiska institutionen.<br>Institutionen för neurovetenskap<br>Pedagogiska institutionen<br>Psykologiska institutionen |
| Kurs 2. Framställningskonst (ansv. DID) | Avdelningen för retorik vid Litteraturvetenskapliga institutionen<br>Institutionen för ABM<br>Institutionen för informationsteknologi<br>Institutionen för informationsvetenskap<br>Institutionen för utbildning, kultur och medier<br>Pedagogiska institutionen<br>samt Uppsala Learning Lab |
| Kurs 3. Vetenskapsteori och forskningsmetoder (ansv. EDU) | Filosofiska institutionen<br>Historiska institutionen<br>Institutionen för kulturantropologi och etnologi<br>Pedagogiska institutionen<br>Statistiska institutionen |
| Kurs 4. Utbildningshistoria (ansv. EDU) | Avdelningen för retorik vid Litteraturvetenskapliga institutionen<br>Historiska institutionen<br>Institutionen för idé- och lärdomshistoria<br>Matematiska institutionen<br>Pedagogiska institutionen |

[10] Se *Uppsalamodellen - förslag till åtgärder för att främja forskning och forskarutbildning av utbildningsvetenskaplig relevans*. Redovisning från en arbetsgrupp tillsatt av Utbildningsvetenskapliga fakultetsnämnden, 28 maj 2003, www.skeptron.uu.se/broady/uv/utbvet-forslag-030528.htm.

[11] Den första inventeringen utgavs som Ida Lidegran och Donald Broady, *Forskning och forskarutbildning av utbildningsvetenskaplig relevans vid Uppsala universitet*. Rapport 2003:2. Utbildningsvetenskapliga fakultetsnämnden, Uppsala universitet , 121 s., PDF-version http://www.skeptron.uu.se/broady/uv/utbvet-invent-030530.pdf. Uppdateringar publiceras kontinuerligt på http://www.skeptron.uu.se/uvuu/.

| | |
|---|---|
| Kurs 5. Utbildningspolitik och läroplansteori (ansv. PED) | Avdelningen för tros- och livsåskådningsvetenskap vid Teologiska institutionen<br>Institutionen för nordiska språk<br>Företagsekonomiska institutionen<br>Institutionen för didaktik<br>Statsvetenskapliga institutionen |
| Kurs 6. Utbildningssociologi och utbildningsekonomi (ansv. EDU) | Institutionen för kulturantropologi och etnologi<br>Företagsekonomiska institutionen<br>Juridiska institutionen<br>Nationalekonomiska institutionen<br>Pedagogiska institutionen<br>Sociologiska institutionen |
| Kurs 7. Pedagogisk psykologi och etnografi (ansv. PED) | Institutionen för kulturantropologi och etnologi<br>Institutionen för neurovetenskap<br>Institutionen för nordiska språk<br>Institutionen för psykologi |
| Kurs 8. Organisationsteori, utvärdering och pedagogisk mätning (ansv. PED) | Avdelningen för tros- och livsåskådningsvetenskap vid Teologiska institutionen<br>Juridiska institutionen<br>Institutionen för didaktik<br>Företagsekonomiska institutionen<br>Sociologiska institutionen |

Att försöka sig på en uppställning som den ovan är förstås att skjuta på rörligt mål. Förhållanden inom olika forskargrupper och vid olika institutioner kan förändras kvickt. Dessutom är listan baserad på det aktuella utfallet av den pågående kartläggningen av de mest livaktiga forskningsmiljöerna av utbildningsvetenskaplig relevans, vilket förstås bara en faktor bland andra att beakta i planeringen av kursutbudet. Listan är tänkt som utgångspunkt för fortsatt planering och framtida överläggningar med företrädare för vissa av de nämnda institutionerna och eventuella ytterligare som kan behöva tillfogas.

Redan nu är listan så lång att det inte finns utrymme för mer substantiell medverkan från samtliga förtecknade institutioner. Många institutioner kommer inte att kunna mobiliseras alls. I andra fall kan det bli fråga om någon enstaka gästföreläsning eller att studenterna genom val av kurslitteratur och på annat sätt uppmärksammas på att det i Uppsala existerar sakkunskap inom områden som behandlas i kursen.

## En skiss över en tänkbar kursstruktur

Den utbildningsvetenskapliga kärnan bör ha en kursstruktur som tillåter att universitets särskilda förutsättningar utnyttjas på bästa sätt. Samtidigt får den inte får vara alltför avhängig av vilka forskningsmiljöer som för ögonblicket är livskraftiga, en fara som borde kunna undvikas tack vare bredden i universitets forskning. Det borde gå att åstadkomma en någorlunda beständig kursstruktur som är tämligen oberoende av fluktuationer vid enskilda institutioner. Det förutsätter att den på ett genomtänkt sätt spänner över det register av kunskapsområden och forskningstraditioner som lärarstudenter bör bekanta sig med, alltifrån studier av utbildningens juridiska ramar till teorier om lärande.

Tabellen nedan är ett första försök att enligt denna princip komponera ett kurspaket bestående av åtta kurser à 7,5 högskolepoäng vilka sammantagna utgör den utbildningsvetenskapliga kärnan. Kolumnerna representerar dessa åtta kurser, definierade av olika discipliner eller kunskapstraditioner.

I betänkandet *En hållbar lärarutbildning* presenterades en annan typ av indelning i kurser som tog fasta på sakområden snarare än på discipliner. [12] Hur detta stoff kan tänkas fördelas på nedan skisserade kurserna illustreras av tabellens rader I-VIII.

Tabellen nedan ska uppfattas som ett första försök att konkretisera kursinnehållet och därmed som ett underlag för fortsatta diskussioner om vilka forskningsmiljöer, discipliner, ämnen och huvudområden och som kan knytas till lärarutbildningens utbildningsvetenskapliga kärna.

[12] SOU 2008:119, s. 318f.

| | | Åtta kurser à 7,5 högskolepoäng som tillsammans utgör den utbildningsvetenskapliga kärnan | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | | **Didaktik och lärandeteorier** | **Framställ-ningskonst** | **Vetenskaps-teori och forsknings-metoder** | **Utbildnings-historia** | **Utbildnings-politik och läroplansteori** | **Utbildnings-sociologi och utbildnings-ekonomi** | **Pedagogisk psykologi och etnografi** | **Organisations-teori, utvärde-ring och pedago-gisk mätning** |
| **Ungefärlig inplacering i undervisningsförloppet** | | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 |
| **Nivåer, förskola** | | Grundnivå | | | | | | | |
| **Nivåer, fritidshem** | | Grundnivå | | | | | | | |
| **Nivåer, förskoleklass, åk 1-6** | | Grundnivå | | | | | | Avancerad nivå | |
| **Nivåer, åk 7-9** | | Grundnivå | | | | | | Avancerad nivå | |
| **Nivåer, gymnasiet, allm. ämnen** | | Grundnivå | | | | | Avancerad nivå | | |
| **Nivåer, gymnasiet, alt. ingång** | | Grundnivå | | | | | | | |
| **Huvudområden knutna till institutionerna inom Pedagogikumorganisationen**<br>dvs. Institutionen för didaktik, Pedagogiska institutionen och Institutionen utbildning, kultur och medier | | Utbvet, Did, Ped | Utbvet, Did | Utbvet, Buv, Did, Ped, Utbsoc | Utbvet, Buv, Did, Ped, Skolledar-skap, Utbsoc | Utbvet, Buv, Did, Ped, Skolledar-skap, Utbsoc | Utbvet, Buv, Ped, Skolledarskap, Utbsoc | Utbvet, Buv, Did, Ped, Skolledarskap, Specialped., Utbsoc | Utbvet, Buv, Did, Ped, Skolledarskap, Utbsoc |
| **Övriga eventuellt tänkbara huvudområden**<br>– högst eventuellt, förutsätter överläggningar med företrädare för berörda ämnen och institutioner och anpassningar av kursinnehåll. | | Psykologi, Svenska för utländska studerande, | Biblioteks- och informationsvet., Lingvistik, Medie- o komvet., Människa-dator-interakt., Retorik, Språkteknologi | Statistik, Teoretisk filosofi | Ekonomisk historia, Historia, Idé- och lärdomshistoria | Demokratiutv., Företagsekonomi, Nationalekonomi, Rättsvetenskap, Statskunskap, Tros- och livsåskådningsvet. | Företagsekonomi, Kulturantrop., Kulturgeografi, Mångfaldsstudier, Nationalekonomi, Sociologi | Kulturantropologi, Mångfaldsstudier, Psykologi, Socialpsykologi | Företagsekonomi, Rättsvetenskap, Sociologi, Statistik, Svenska |
| **Ansvarig institution** | | DID | DID | EDU | EDU | PED | EDU | PED | PED |
| **Åtta moment**<br>enl. SOU 2008:109, s. 318 | **I.** Utbildningens historia, | × | | | × | × | × | | × |
| | organisation | | | | × | × | × | | |
| | och villkor, | | | | × | × | × | × | |
| | demokratins grunder | × | | | × | × | | | |
| | **II.** Läroplansteori | | | | × | × | | | |
| | och allmändidaktik | × | × | | × | | | | |
| | **III.** Vetenskapsteori, forskningsmetodik | | × | × | | | | | |
| | och statistik | | | × | | | | | × |
| | **IV.** Utveckling | | | | | | | × | |
| | och lärande | × | × | | | | | | |
| | **V.** Specialpedagogik | × | × | | | | | × | |
| | **VI.** Sociala relationer, konflikthantering och ledarskap | × | × | | | | | × | |
| | **VII.** Bedömning och betygsättning | × | | | × | × | × | | × |
| | **VIII.** Utvärdering | | × | × | × | × | × | × | × |
| | och utvecklingsarbete | × | × | | | × | | × | × |
| **Fyra perspektiv**<br>enl. SOU 2008:109, s. 55, 92ff | Vetenskapligt och kritiskt förhållningssätt | × | × | × | × | × | × | × | × |
| | Historiskt perspektiv | × | × | × | × | × | × | × | × |
| | Internationellt perspektiv | × | × | × | × | × | × | × | × |
| | IT som utbildningsresurs | × | × | × | × | × | × | × | × |